

**Sotsiaalkaitseministri määruse „Sotsiaalkaitseministri 7. juuni 2016. a määruse nr 44
„Meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ elluviimiseks
struktuuritoetuse andmise tingimused ja kord“ muutmise“ seletuskiri**

I Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Sotsiaalkaitseministri 7. juuni 2016. a määruse nr 44 „Meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ elluviimiseks struktuuritoetuse andmise tingimused ja kord“ (edaspidi määrus) muutmise määrusega tehakse muudatused eesmärgiga tõhustada toetuse rakendamist ja vähendada halduskoormust.

Määrusega toetatavad tegevused on hoolekandeteenuste arendamine ja osutamine. Teenused peavad aitama kaasa tööealise inimese hoolduskoormuse vähendamisele ja tööturule suundumisele või erivajadusega inimese toimetuleku toetamisele tööturule asumise võimekuse suurendamiseks.

1.2. Muudatuse koostaja

Määruse muudatused ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Ingrid Mangulson (tel 626 9208, ingrid.mangulson@sm.ee) ja hoolekande osakonna nõunik Terry Ney (tel 626 9748, terry.ney@sm.ee).

Juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Lily Mals (tel 626 9333, lily.mals@sm.ee).

1.3. Märkused

Muudetakse määruse 19. mail 2017. a jõustunud redaktsiooni RT I, 16.05.2017, 7.

Muudatus on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs.

II Muudatuse sisu

Muudatus koosneb 14 punktist.

Punktiga 1 lisatakse määruse §-i 2 uus termin „integreeritud hoolekandeteenused“. Tegemist on lisandunud toetatava tegevusega, mis sätestatakse määruse §-s 6. Integreeritud hoolekandeteenus võimaldab toetuse saajal kombineerida ja ühendada erinevaid määrusega toetatavaid tegevusi, s.o määruse §-s 6 nimetatud hoolekandeteenuseid ja nende osi, et osutada abivajajale parimat ja võimalikult sobivat teenust. Teenuse osaks loetakse tervikteenuse ühte või mitut tegevust, mille pakkumine tagab teenuse saajale teenuse, mis tema toimetulekut võimalikult parimal moel toetab.

Näiteks koduteenuse raames abistatakse inimest tema kodus keskkonnas (toidukaupade koju toomine, esmane koristus, abi küttepuude tuppa toomisel, saatmine arsti juurde jms), kuid inimene võib samal ajal vajada lisaks veel teisi toimetulekut ja elukvaliteeti parendavaid tegevusi, näiteks otsustab inimene tugiisikupoolsel juhendamisel ja julgustamisel osaleda väljaspool kodu toimuvates tegevustes (raamatukogu külastus, osalemine huviringis, tegelemine hobidega vms) või nõustab koduteenust vahetult osutav isik lisaks koduteenuse saaja abistamisele ka koduteenuse saaja lähedast hooldusvõtete kasutamises.

Tugiisikuteenuse saaja võib vajada kombineeritult nii juhendamist ja võimestamist kui ka samal ajal abistamist toimingutes, millega ta ise tervises seisundi tõttu toime ei tule (näiteks toidu valmistamine jms). Sellisel juhul võib laiendada tugiisiku ülesandeid selliselt, et need kataksid ka teatud vajaduse korral otsese abistamise. Seega võib teenuse osade kombineerimine teatud juhtudel eeldada teenust vahetult osutava isiku oskuste ja tegevuste laiendamist.

Päevahoiuteenust saab osutada kombineeritult korraldatud transpordi ja isikliku abistajaga päevahoidu minekuks ning tagasi koju tulekuks. Samuti võib inimene vajada isiklikku abistajat, et osaleda päevahoiuteenuse osutamisel pakutavates tegevustes (näiteks käelised tegevused jms). Ka võib inimene vajada päevahoiuteenuse puhul tugiisikut, kes julgustamise ja motiveerimise kaudu aitab inimesel päevahoius paremini hakkama saada ja tegevustes osaleda. Seega võimaldab teenuste omavaheline kombineerimine, teenuse sisustamine täiendavate osadega või vahetult teenust osutavate inimeste ülesannete laiendamine pakkuda komplekssemat ja terviklikumat teenust.

Punktiga 2 muudetakse määruse §-s 6 sätestatud toetatavate tegevuste sõnastust. Muudatusega viiakse sätte sissejuhatav lauseosa kooskõlla määruses taotlejate ringis tehtava muudatusega. Lisaks täiendatakse toetatavaid tegevusi kahe uue tegevusega, mille lisamine võimaldab taotlejal paindlikumalt ja inimese vajadustest lähtuvalt teenuseid osutada ning seeläbi täita meetme eesmärki.

Punktis 5 nimetatud hoolduskoormusega inimestele suunatud toetatavate teenuste eesmärk on aidata kaasa hoolduskoormusega inimeste elukvaliteedi paranemisele ning paremale töö ja pereelu ühitamisele. Nõustamisteenuste all peetakse silmas teenuseid, mis aitavad hoolduskoormusega inimestel oma lähedase hooldamise olukorras ennast säästvalt ning samal ajal oma lähedasele parimat tuge pakkudes toime tulla. Nõustamine võib hõlmata struktureeritud info jagamist hoolduskoormusega inimese ja hooldatava õigustest, abi saamise võimalustest, psühholoogilist abi jms. Tugigruppide eesmärk on toetada sarnase kogemusega inimeste kogemuste vahetamise ja üksteise toetamise kaudu hoolduskoormusega inimeste toimetulekut ning koolitada või juhendada hoolduskoormusega inimest igapäevase hooldusega seotud tegevustes (ergonoomika, hooldusvõtted, toitumine, abivahendid jms).

Punktiga 3 jäetakse määruse § 8 lõikest 6 välja tekstiosa „ning käesoleva määruse lisa 5 sätestatud nõuetele“. Määruse lisa 5 tunnistatakse kehtetuks. Määruse lisa 5 kaotamine võimaldab taotlejal paindlikumalt ning inimese vajadusest lähtuvalt teenuseid osutada.

Punktiga 4 lisatakse määruse § 8 lõikesse 10 kaks uut punkti mitteabikõlblike kulude kohta. Mitteabikõlblike kuludena sätestatakse tööturuteenuste ning erihoolekande- ja rehabilitatsiooniteenuste osutamise kulu. Sellega soovitakse vältida olukorda, kus taotlejal oleks võimalus küsida rahastust juba riigieelarvelistest vahenditest hüvitatavate teenuste jaoks. Samuti välistab muudatus olukorra, kus käesolevast meetmest saadud rahastusega hakataks osutama tööturuteenuste ja -toetuste seaduses ning sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud viidatud teenuseid.

Punktiga 5 täiendatakse määrust §-ga 9¹, milles sedastatakse, et määruse raames antav toetus ei ole riigiabi.

Kuivõrd taotlejate ringi lisandub erasektor, tuleb toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel ja rakendamisel muu hulgas silmas pidada ka riigiabi reegleid.

Muudatusega loetakse võimalikuks toetuse saajaks:

- 1) kohaliku omavalitsuse üksus;
- 2) juriidiline isik;
- 3) valitsusasutus või selle hallatav riigiasutus.

Seega on oluline hinnata, kas toetuse saajate hulgas olevad isikud vastavad ettevõtja kahele tingimusele:

- teenust või kaupa pakutakse tasu eest,
- sama teenust võiks pakkuda ka konkurendid.

Olukorras, kus meetme raames võib lisaks juriidilisele isikule, kelle puhul ettevõtjaks olemise küsimust ei teki, esitada taotluse ka valitsusasutus või selle hallatav riigiasutus või kohalik omavalitsus, on nende puhul üldine eeldus, et teenuse pakkumise eest tasu ei küsita. Siiski ei ole see 100% välistatud. Nii valitsusasutusel või selle hallataval riigiasutusel kui ka kohalikul omavalitsusel on õigus teenuste pakkumisel neid rahastada kas osaliselt või täielikult. Viimane tähendab, et teatud juhtudel võib füüsilisele isikule teenuse kasutamisel kaasneda nn omafinantseeringu või osalustasu kohustus. Kui konkreetse taotleja poolt on täietud nii tasu küsimise kui ka konkurentide poolt (teised võimalikud taotlejad, sh juriidilised isikud) sama teenuse pakkumise tingimused, on tegemist riigiabi kontekstis ettevõtjaga.

Lähtuvalt eeltoodust tuleb kõigi potentsiaalsete taotlejate puhul riigiabi küsimust hinnata. Riigiabi hinnatakse järgmiste kriteeriumide alusel, mis peavad korraga esinema:

a) abi antakse sekkumisega riigi poolt või riigi ressurssidest – käesoleval juhul on meede rahastatud Euroopa Sotsiaalfondist ning rakendusasutusena on Sotsiaalministeerium kehtestanud toetuse andmise tingimused ja korra ning volitanud rakendusüksusena SA-d Innove toetuse taotlusi hindama;

b) abimeetmel on valikuline iseloom, st see on suunatud teatud ettevõtjale, ettevõtjate kategooriale või teatud kaupade tootmiseks – käesoleval juhul on meetme kohaselt võimalik toetust taotlema tulla praktiliselt kõigil (v.a füüsilised isikud), kuid meetmes on kehtestatud taotlemine ning sellest lähtuvalt taotluste rahuldamise kord. Seega omab rakendusüksus kaalutusõigust otsustada, kellele toetust antakse;

c) abimeede annab abi saajale eelise – toetuse abil pakutakse määruuses sätestatud hoolekandeteenuseid tööealisele erivajadusega inimesele või tema hooldajale isikute tööturule aitamiseks olukorras, kus eraõiguslikud turuosalisel üldjuhul ei soovi neid teenuseid pakkuda. Määruse §-s 6 on sätestatud, milliste tegevuste elluviimiseks toetust on võimalik taotleda. Kuna kõnealuste teenuste pakkumine asetab teenusepakkujad turutingimustega võrreldes soodsamasse olukorda (nt ettevõtja saab laiendada oma kliendibaasi), tuleneb ka siit meetmete riigiabina kvalifitseerimise vajadus;

d) abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel – konkurentsi moonutamise hindamisel eeldatakse, et kui abi saab ettevõtja, kes tegutseb liberaliseeritud sektoris, kus on või võib olla konkurents, on tegemist konkurentsi moonutamisega. Samas puudub käesoleval juhul mõju kaubandusele, sest teenuste pakkumine toimub kohalike omavalitsuste andmeregistrite alusel tööealistele erivajadusega inimestele ja nende hooldajatele. Määruse kehtiva redaktsiooni kohaselt saab toetuse taotleja olla kohaliku omavalitsuse üksus või maakondlik omavalitsuste liit. Määruses laiendatakse küll taotlejate ringi, kuid sätestatakse, et kui taotlejaks on muu isik kui kohalik omavalitsus, peab taotleja partnerina kaasama vähemalt need kohalikud omavalitsused, mille territooriumil hakatakse teenust osutama. See tähendab, et teenuste pakkumine on rangelt seotud üksnes Eestiga.

Kokkuvõttes ei ole määruse puhul täidetud kõik neli riigiabi tunnust, mistõttu ei ole määruse alusel antava abi näol tegemist riigiabiga.

Punktiga 6 muudetakse määruse § 10 lõike 1 sõnastust ning laiendatakse toetuse taotlejate ringi. Edaspidi saab taotleja olla ka eraõiguslik juriidiline isik.

Punktiga 7 lisatakse määruse § 10 uus lõige 1¹, mille kohaselt peab muu taotleja kui kohaliku omavalitsuse üksus partnerina kaasama vähemalt need kohaliku omavalitsuse üksused, mille territooriumil hakatakse teenust osutama. Kohaliku omavalitsuse üksuste kaasamine partnerina aitab taotlejatel planeerida teenuste arendusi ja osutamist vastavalt reaalsele

vajadusele, kuivõrd kohalikel omavalitsustel on kõige parem ülevaade oma territooriumil elavate inimeste olukorrast ja teenusevajadusest.

Punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks määruse § 10 lõige 2, s.o varem kehtinud partneri määratlus, kuna uue redaktsiooniga ei piirata enam ei taotleja ega partneri omandivormi.

Punktiga 9 muudetakse nõudeid taotlusele, mis on sätestatud määruse §-s 12. Lisandub lõikes 5 on sätestatud nõue muule kui kohaliku omavalitsuse üksusest taotlejale, kes peab kohaliku omavalitsuse üksuse kaasamisel partnerina esitama taotluse lisana partneri kinnituskirja määruse lisa 6 vormil.

Punktiga 10 muudetakse määruse § 13 lõikes 2 sätestatud taotlusvooru avamise ajakava. Vooru avamise tähtaega lühendatakse vähemalt 20 kalendripäevalt vähemalt kümneni. Tähtaja lühendamine võimaldab voorude avamist paindlikumalt planeerida.

Punktiga 11 tunnistatakse kehtetuks määruse § 24 lõige 5. Lõike 5 nõue tühistatakse taotlejate ringi laiendamise tõttu ning põhjusel, et selline nõue ei võimaldanud kohaliku omavalitsuse üksustele piisavat paindlikkust teenuste osutamisel.

Punktiga 12 asendatakse määruse lisa 2 „Hindamisleht“ uue redaktsiooniga.

Punktiga 13 tunnistatakse määruse lisad 3 ja 5 kehtetuks. Seoses taotlejate ringi laiendamisega ei ole võimalik kõiki lisas 3 nõutud andmeid eraõiguslikelt isikutelt küsida. Lisas 5 sätestatud nõuded võivad osutada erasektorist taotlejatele liiga piiravaks.

Punktiga 14 täiendatakse määrust uue lisaga 6. Lisa 6 vormil esitab eraõiguslik taotleja kohaliku omavalitsuse üksuse kaasamisel partnerina partneri kinnituskirja.

III Vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Muudatus on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Muudatuse koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006;

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1304/2013, 17. detsember 2013, mis käsitleb Euroopa Sotsiaalfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1081/2006.

IV Määruse mõjud

Sotsiaalsed mõjud

Tehtavate muudatuste tulemusena laieneb toetuse taotlejate ring. Seetõttu suureneb nende isikute ring, kellele saab teenuseid pakkuda. Sotsiaalteenuste arendamise ja osutamise toetamine annab võimaluse vähendada hooldajate hoolduskoormust ning seeläbi suunduda või naasta tööturule või suurendada töökoormust. See omakorda parandab leibkonna majanduslikku toimetulekut ja vähendab vaesusrisiki. Muudatuse tulemusena paraneb täisealistele erivajadustega inimestele osutatavate sotsiaalteenuste kättesaadavus. Sellega paranevad suurema hulga sihtrühma võimalused igapäevaeluga toime tulla nii koduses keskkonnas kui osaleda ühiskonnaelus laiemalt (sh tööturul) ning ennetatakse nende

muutumist institutsionaalsete teenuste saajateks, samuti väheneb pereliikmete hoolduskoormus.

Kokkuvõttes võib taotlejate ringi laiendava muudatuse mõjusid hinnata suureks.

Mõju majandusele

Hoolduskoormuse vähendamist toetavate sotsiaalteenuste pakkumine mõjutab tööturгу, sest annab võimaluse seni hoolduskoormuse tõttu kodus olnud hooldajatel tööturul osaleda. Suurenev taotlejate arv omab positiivset mõju majandusele seeläbi, et koos suurema hulga taotlejatega on võimalik osutada teenuseid suuremas mahus. Sellega seoses suureneb hoolduskoormuse tõttu kodus olnud hooldajate võimalus tööturul osaleda.

Mõju võib hinnata keskmiseks, kuivõrd suurenedavad võivad küll töäjõu hulk, kuid reaalselt tööle asumist see ei mõjuta.

Mõju regionaalarengule

Muudatusega kaotatakse piirangud taotleja omandivormile. Seega võib mõju hinnata suureks.

Täiendavate sotsiaalteenuste arendamise ja osutamise toetamine üle Eesti annab võrdsed võimalused kõigile kohaliku omavalitsuse üksustele pakkuda täiendavaid hoolduskoormust leevendavaid sotsiaalteenuseid. Eestis on andmed kohalikes omavalitsustes pakutavate hoolduskoormust leevendavate teenuste kohta, kuid puudub ülevaade teenuste tegelikust vajadusest.

Muudatus ei avalda mõju järgmistes mõjuvaldkondades: keskkonnamõjud; mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele; mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Määruse sihtrühm on tööealised erivajadustega inimesed ja nende hooldajad. Vastavalt struktuuritoetuse seaduse § 24 lõikele 7 peab toetuse saaja korraldama osalejate andmekorje. Andmekorje nõuded on täpsustatud Euroopa Komisjoni (EK) juhendites (2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfondi juhendmaterjal ning 2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfond juhise lisa D – andmete kogumise ja valideerimise praktiline juhise) ning täpsem töökorraldus korraldusasutuse (KA) juhendis „Euroopa Sotsiaalfondi tegevustes osalejate andmekorje juhend perioodi 2014–2020 struktuuritoetusi rakendavatele asutustele“. EK andmekorje nõuete täitmiseks kogub toetuse saaja osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed ulatuses, mis on vajalik registritest andmekorje tegemiseks (isikukood) ning mis ei ole olemasolevatest registritest ammendavalt kättesaadavad vastavalt KA juhendile. Toetuse saaja peab iga tegevuse alguses koondama EK andmekorje nõuete täitmiseks vajalikud osalejate andmed etteantud tabelisse ning edastama osalejate andmed RÜ-le kvartali lõpu seisuga kvartalile järgneva kuu teise nädala lõpuks. Kuna määruse muudatuse tulemusel laieneb taotlejate ring, ent andmekorje reeglites ja protseduurides muudatusi ei ole, võib mõju isikuandmete riivele lugeda väikeseks.

V Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse muutmisega kulusid ega tulusid ei kaasne.

VI Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, s.o kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

VII Muudatuse kooskõlastamine

Määruse eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi kaudu Rahandusministeeriumile ja Riigi Tugiteenuste Keskusele ning arvamuse avaldamiseks Sihtasutusele Innove.

Muudatused kooskõlastati märkusteta.